

Leczenie przeciwbólowe w szpiczaku mnogim

Krzysztof Krzemieniecki

Klinika Onkologii

Szpital Uniwersytecki w Krakowie

**PLACÓWKA STRAŻY GRANICZNEJ
W ŚWIECKU Z SIEDZIBĄ W SŁUBICACH
KOLEJOWE PRZEJŚCIE GRANICZNE
W KUNOWICACH OBIEKT W RZEPINIE**

**BŁYSKAWICZNE
LECZENIE
MIGRENY**

Elementy ograniczające stosowanie leków przeciwbólowych

- obawy przed uzależnieniem
- lęk przed zbyt wczesną utratą skuteczności leków
- niewłaściwa komunikacja : pacjent □ □ lekarz
- skojarzenie silnych leków p-bólowych z umieraniem
- brak wiedzy na temat rozpoznawania i leczenia bólu nowotworowego

Problemy z właściwym rozpoznawaniem bólu nowotworowego

- zapomnianie, że *ból nowotworowy* to nie rozpoznanie
- zaniechanie ustalenia etiologii bólu i wyjaśnienia jego patomechanizmu
- nieumiejętne zbieranie wywiadu
- nadmierna *obiektywizacja* bólu
- nie rozpoznawanie kilku współistniejących bólów
- brak znajomości typów etiopatogenetycznych bólów w przebiegu choroby nowotworowej
- brak rozróżniania bólów nocyceptywnych i neuropatycznych

Problem bólu przebijającego

- mylenie bólu przebijającego z nieskutecznością leczenia p-bólowego
- nieznanomość charakterystyki bólu przebijającego :

B ó l p r z e b

N a p a d o w y

S z y b k i c z a

K r ó t k i c z a

Z n a c z n e

Ból u chorych na szpiczaka mnogiego

- **Źródło bólu**
  - Zmiany kostne
  - Zmiany pozakostne (np. nosogardło, zatoki)
  - Naciek plazmocytarny tkanek miękkich
  - Limfadenopatia
  - Zmiany neuropatyczne
- **Jedno czy więcej źródeł bólu?**
- **Jeden czy więcej rodzajów bólu?**
- **Proces dynamiczny (leczenie vs progresja choroby)**

Ból kostny

- **Najczęstszy**
  - 70% chorych ma go już w chwili rozpoznania
- **Osteolityczny**
  - Mnogie zmiany – 70%
  - Pojedyncze zmiany lub rozległa osteoporoza – 15%
- **Osteoblastyczny**
  - < 2% często w towarzystwie zespołu POEMS
(**P**olyneuropathy, **O**rganomegaly, **E**ndocrinopathy, **M**-protein,
Skin changes)

Częstość i znaczenie prognostyczne przerzutów do kości

Nowotwór	Częstość przerzutowania w zaawansowanym stadium choroby	Średnie przeżycie (miesiące)	5-cio letnie przeżycie
Szpiczak	95-100%	20	10%
Piersi	65-75%	24	20%
Gruczołu kroowego	65-75%	40	25%
Płuc	30-40%	<6	<5%
Nerki	20-25%	6	10%
Tarczycy	60%	48	40%
Czerniak	14-45%	<6	<5%

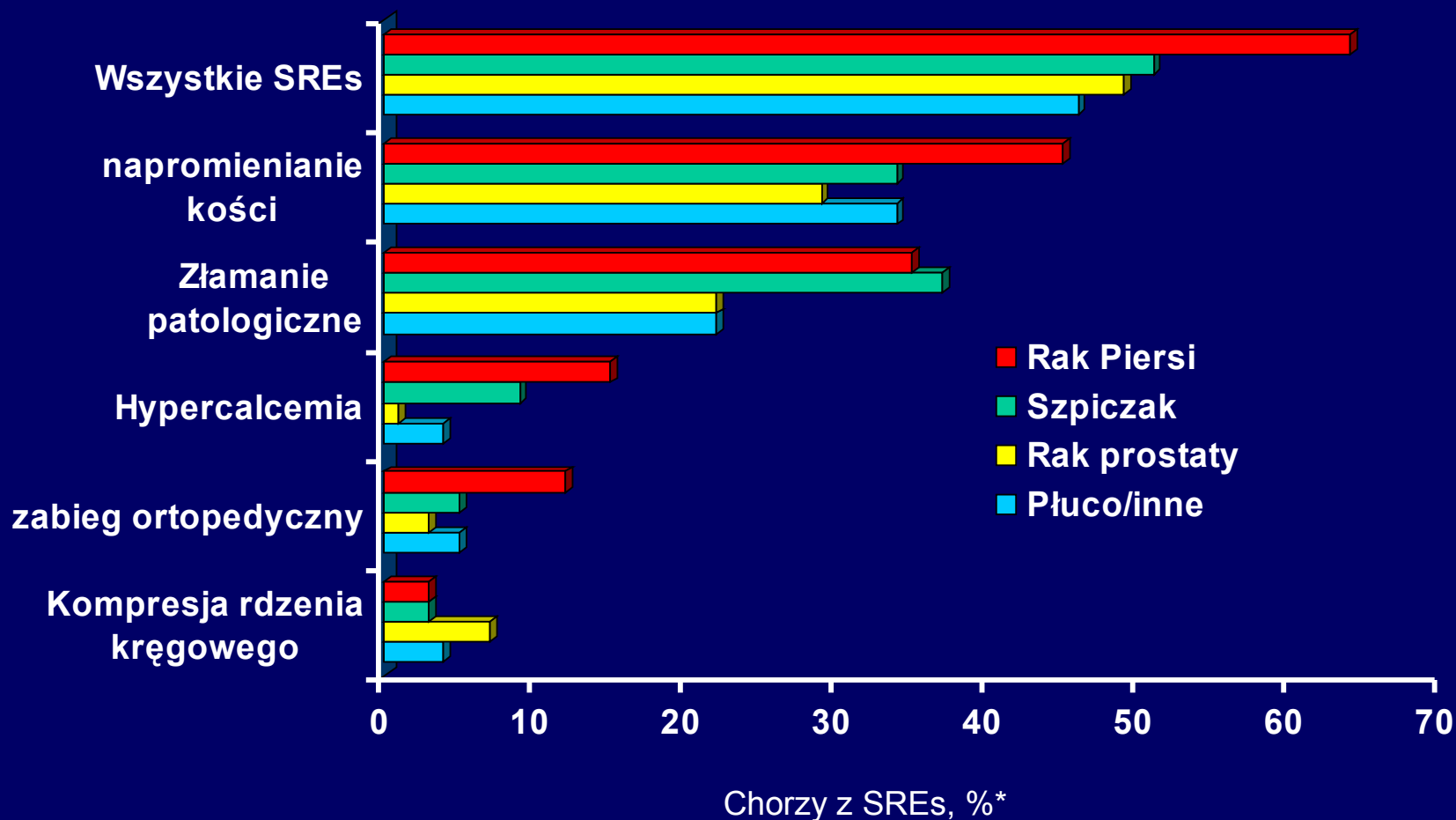
Źródło: Coleman 1997

SREs, *skeletal-related events*

- Ryzyko wystąpienia następstw przerzutów nowotworowych do kości, które mają istotny wpływ na stan chorych, uzasadnia stosowanie pojęcia „zdarzenia kostne” (SREs, *skeletal-related events*) oprócz używania jedynie określenia „przerzuty nowotworowe do kości”.

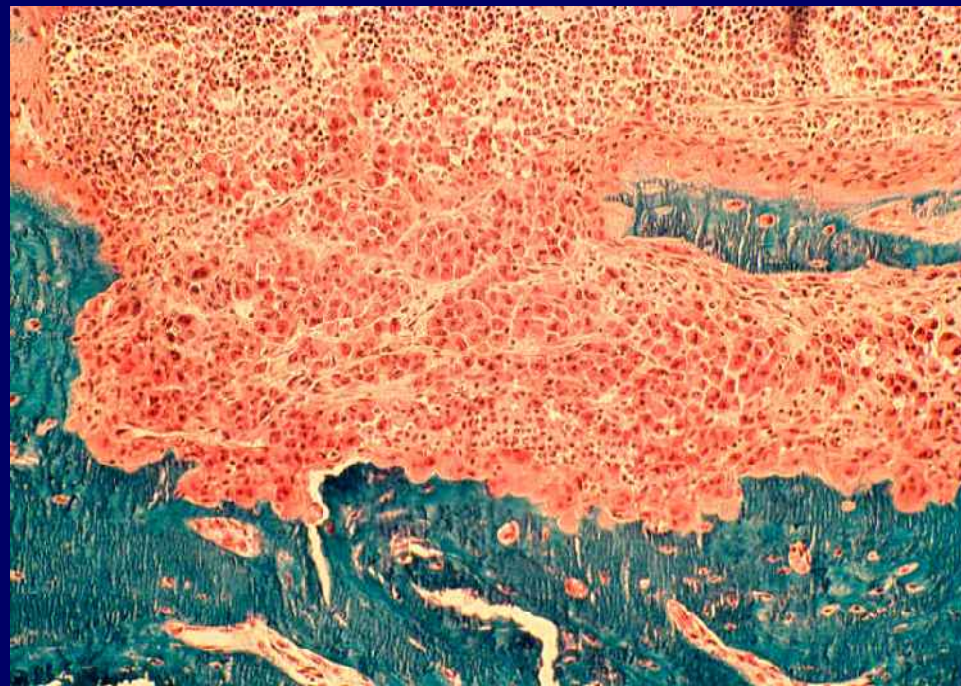
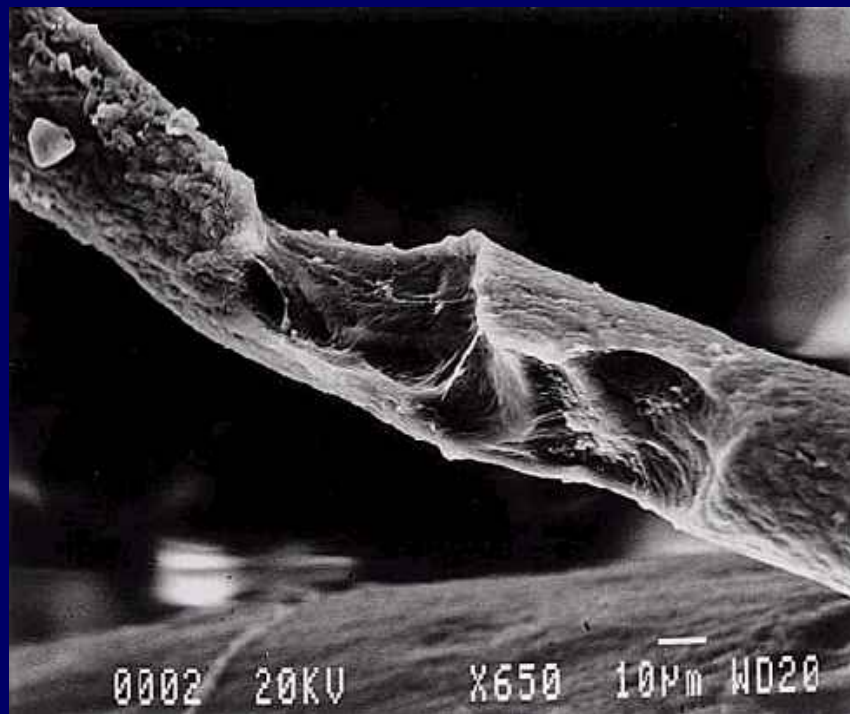

Występowanie SRE (*Skeletal-Related Events*) w badaniach klinicznych*

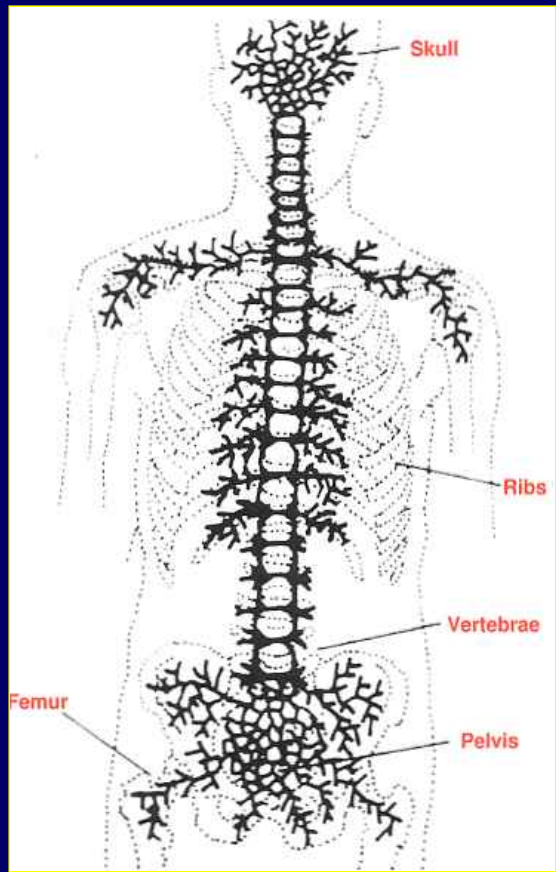

*Dane z ramienia z placebo z badania z preparatem Zometa® [9 miesięcy obserwacji]

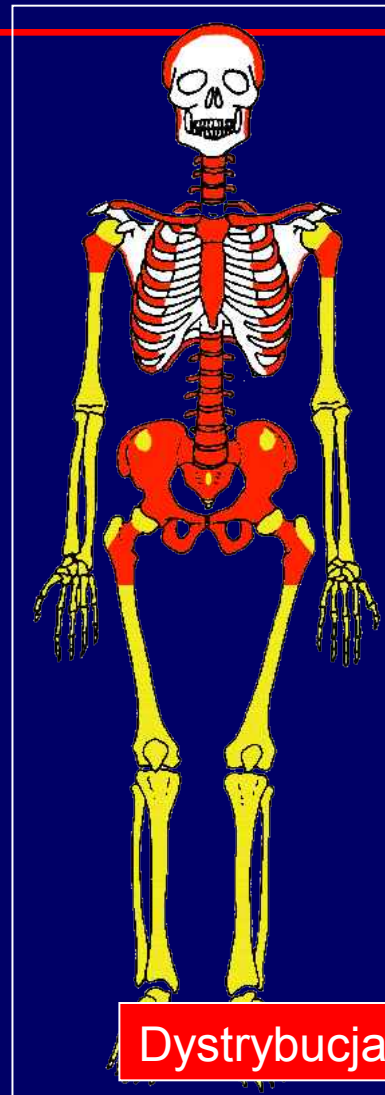
Zniszczona kość w przebiegu osteolizy nowotworowej

“Anatomiczny” osteotropizm

“The Batson Plexus”

Dystrybucja szpiku kostnego

“Molekularny” osteotropizm : przyciąganie....

- ★ CXCL12
- Y CXCR4
- RANK Ligand
- Y RANK

Bone Formation

Bone Resorption

RANK=receptor activator of nuclear factor- κ B ligand
CFU-M=colony forming unit macrophage
M-CSF=macrophage colony stimulating factor

Adapted from Boyle W et al. *Nature* 2003;423:337-342

“Molekularny” osteotropizm : uwalnianie proteaz

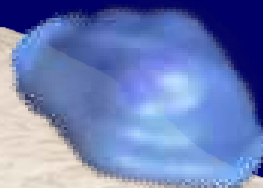

Proteases...
(urokinases, MMPs,...)

BSP

ON

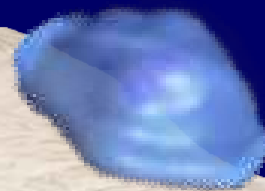
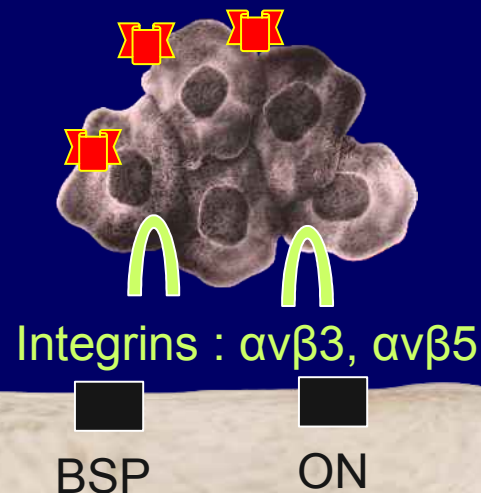
- ★ CXCL12
- ✂ CXCR4
- RANK Ligand
- ✂ RANK

Bone Resorption

“Molekularny” osteotropizm : wiązanie poprzez integryny

- ★ CXCL12
- 📀 CXCR4
- 🟢 RANK Ligand
- 👤 RANK

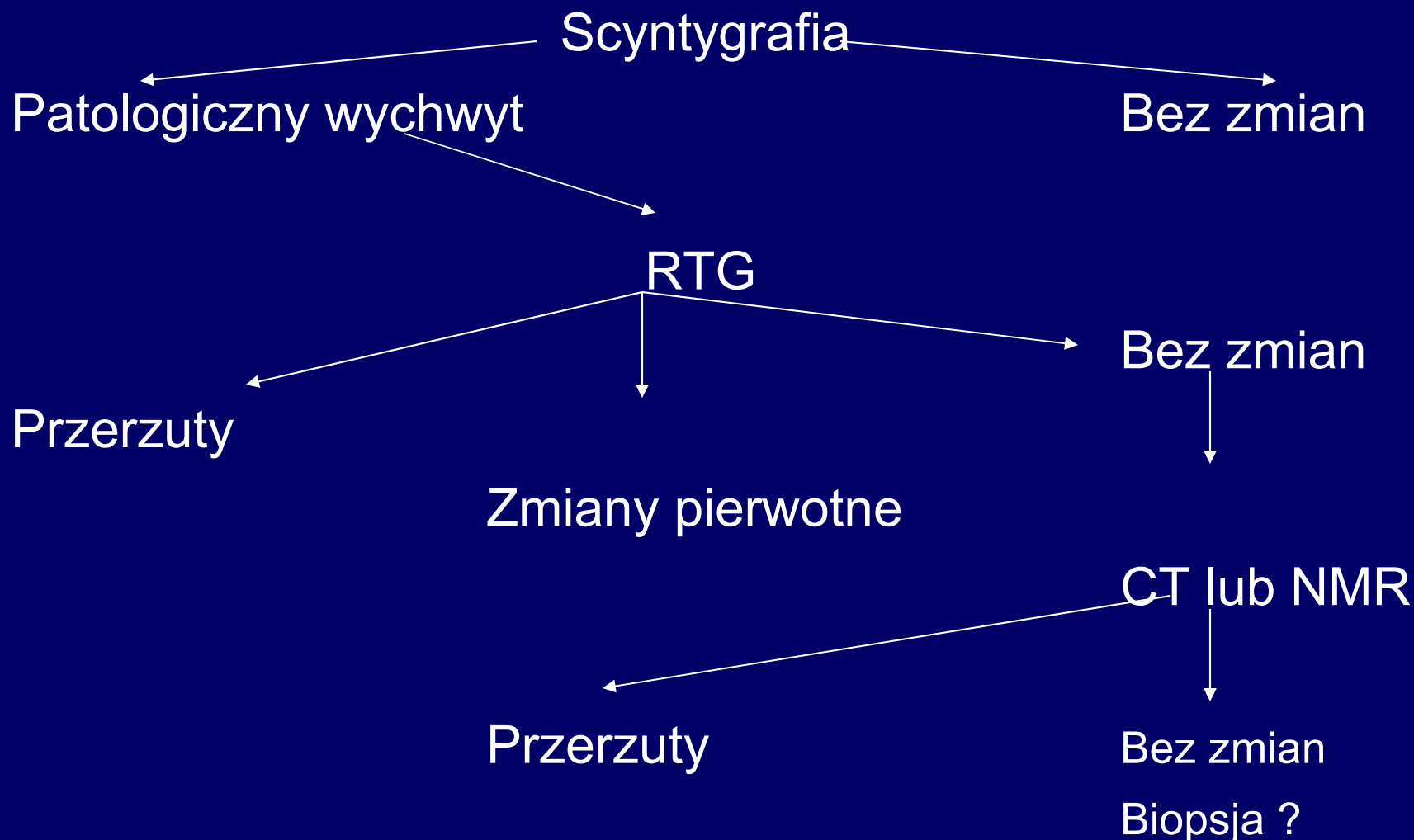

Bone Resorption

Rola niektórych substancji w przerzutowaniu do kości

- **RANKL** – (Receptor Activator of Nuclear Factor NF- κ B ligand) ↑
- **OPG** – (osteoprotegerin) ↓
- **MIP 1 alfa** – (macrophage inflammatory protein) ↑
- **DKK1** – (Dickkopf 1) ↑

Diagnostyka zmian przerzutowych do kości

Leczenie przerzutów do kości

Systemowe

- chemioterapia

- bifosfoniany

- izotopy promieniotwórcze

Miejscowe

- napromienianie

- leczenie
operacyjne

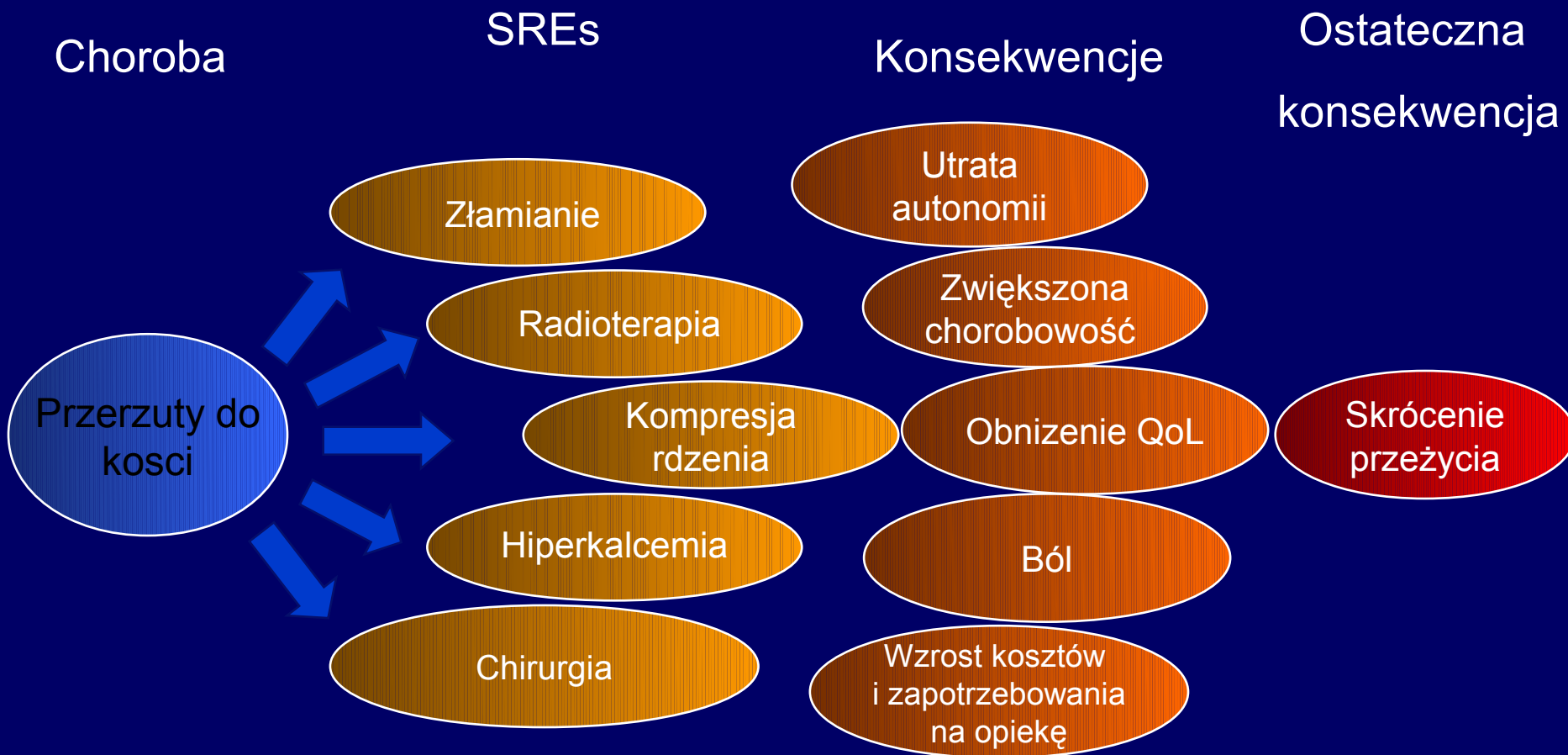
Objawowe

- leczenie bólu

- leczenie
hiperkaclemii

Konsekwencje przerzutów do kości

SREs = Skeletal-related events.

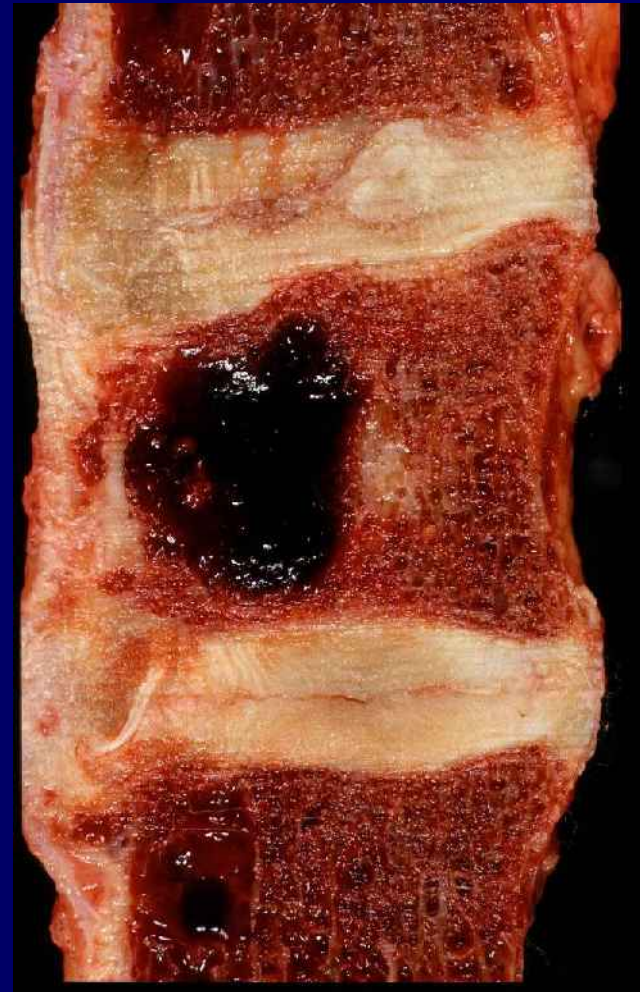
1. Adapted from Kinnane N. *Eur J Oncol Nurs.* 2007;11(suppl):S28-S31; 2. Weinfurt KP, et al. *Ann Oncol.* 2005;16:579-584.

Objawy i zespoły towarzyszące rozległym przerzutom do kości

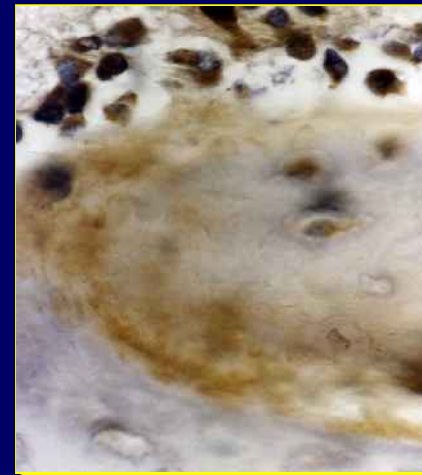
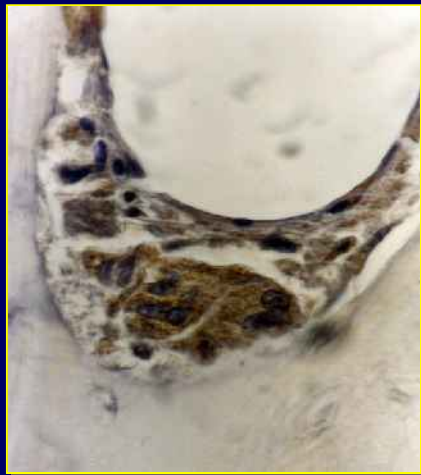
- **unieruchomienie**
- **odleżyny**
- **zmiany dystroficzne mięśni**
- **zespół depresyjny**
- **zakażenia układu moczowo-płciowego**
- **zakażenia górnych dróg oddechowych**

Zmiana przerzutowa do kości – obraz NMR

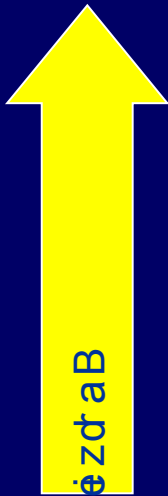
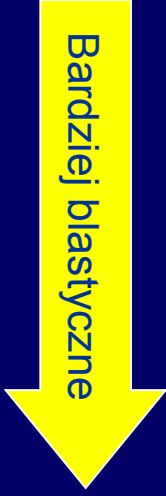

Przerzuty osteolityczne czy osteoblastyczne?

- Wpływ profilu molekularnego....

Występowanie przerzutów do kości

	nowotwór	5-letnia chorobowość na świecie w tys. ¹	Odsetek przerzutów do kości, % ²	
 enzymy jęzika B	Szpiczak	144	95-100	 Bardziej blastyczne
	Rak nerki	480	20-25	
	czerniak	533	14-45	
	rak pęcherza	1,000	6-9	
	rak tarczycy	475	60	
	rak płuca	1,394	30-40	
	rak piersi	3,860	65-75	
	rak prostaty	1,555	65-75	

1. Ferlay et al. IARC press, 2001. 2. Coleman. *Cancer*. 1997;80(suppl):1588-1594.

Rekomendacje ASCO

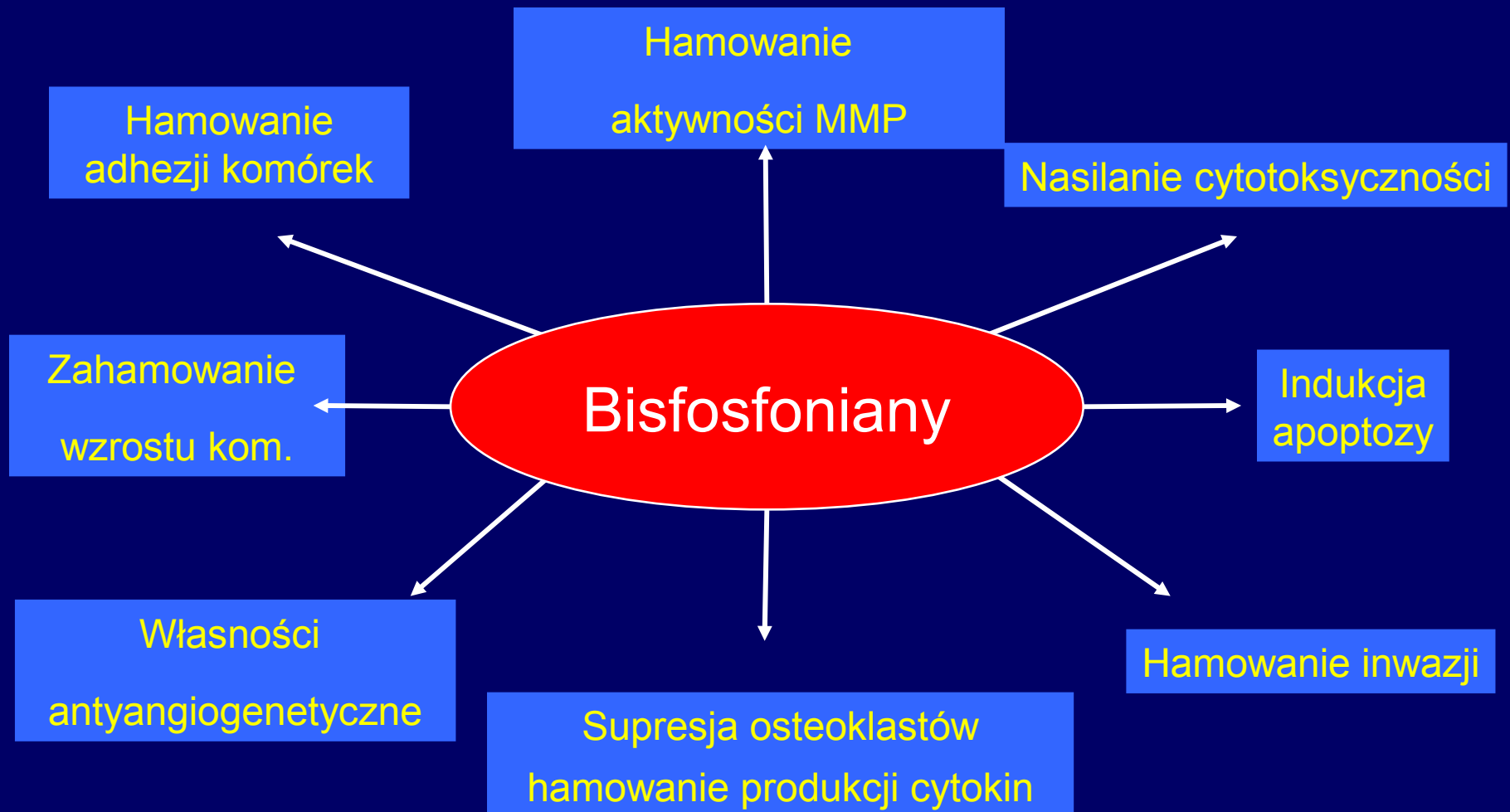
Kiedy rozpoczynać?

- Ewidentne zmiany destrukcyjne w badaniu RTG kości
- Zmiany w kośćcu uwidocznione w scyntygrafii i CT lub NMR: “reasonable”
- Wyłączne zmiany w scyntygrafii : “not recommended”

Kiedy zaprzestawać ?

- “...kontynuować do chwili znacznego pogorszenia stanu klinicznego chorego”

Bisfosfoniany w leczeniu przerzutów do kości

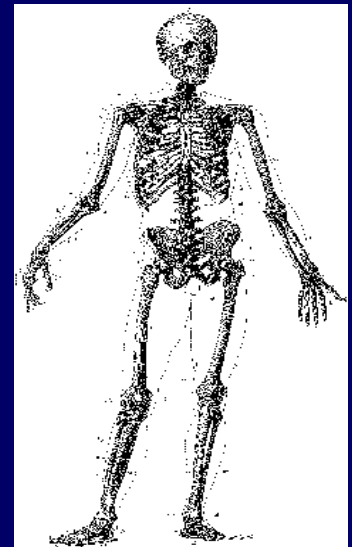

Bisfosfoniany w leczeniu przerzutów do kości

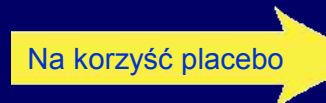
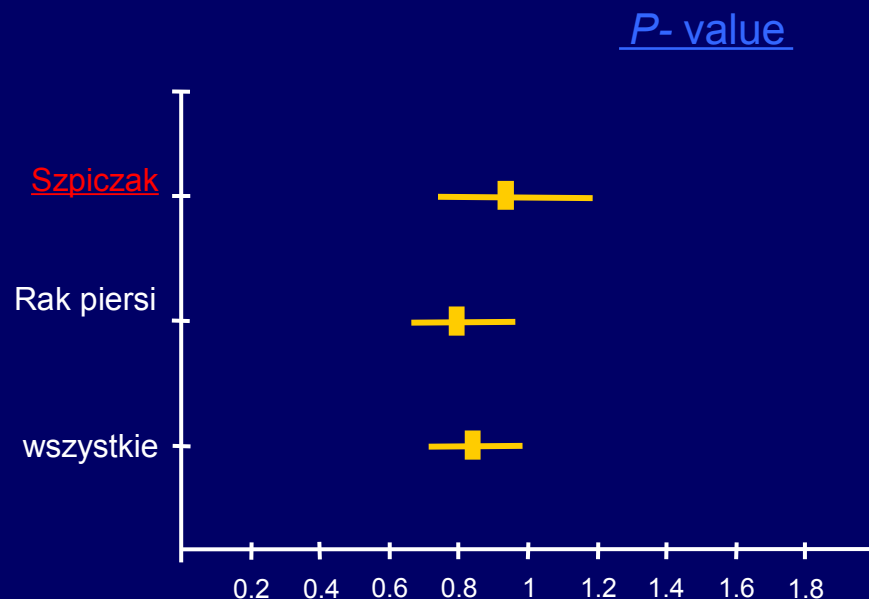
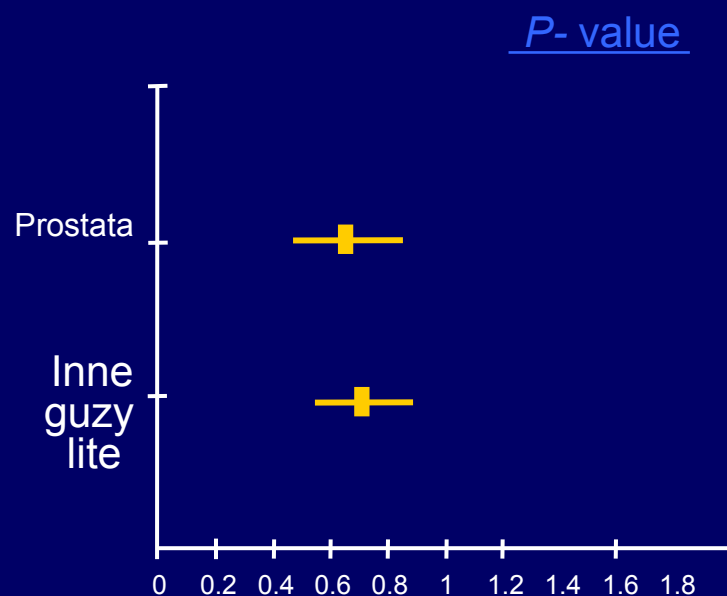
- Bisfosfoniany mogą wydłużać czas do wystąpienia poważnych zdarzeń kostnych (TTSRE, *time to skeletal-related event*) lub mogą zapobiegać ich wystąpieniu
- Bisfosfoniany nie leczą przerzutów nowotworowych do kości, ale zapobiegają wystąpieniu poważnych powikłań kostnych w przebiegu nowotworów
- Zasadnicze wskazania do zastosowania bisfosfonianów to hiperkalcemia nowotworowa oraz zmiany w układzie kostnym, które są istotnymi czynnikami ryzyka wystąpienia zdarzeń kostnych

Cele leczenia przerzutów do kości

- zmniejszenie bólu
- zapobieganie złamaniom patologicznym
- poprawa komfortu życia

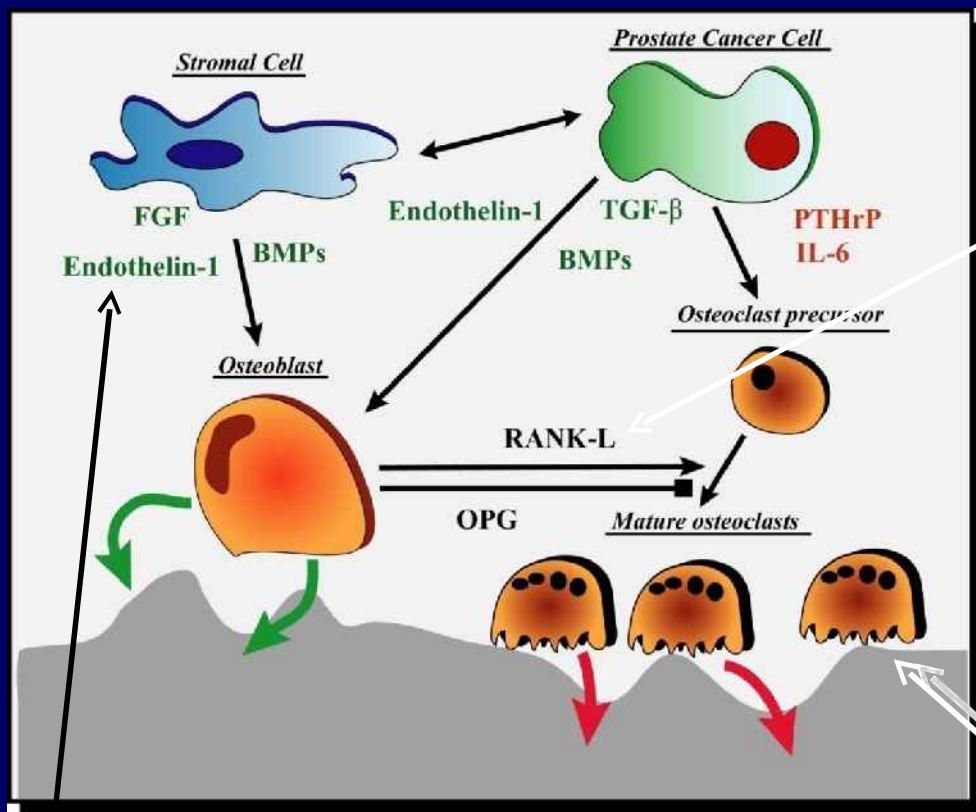

Zoledronian redukuje ryzyko wystąpienia powikłań kostnych

ZOM = ZOMETA
Pam = pamidronate

Obszar aktualnych i potencjalnych możliwości leczenia zmian przerzutowych do kości

Inhibitor Rank-L

- Denosumab

Inhibitor Endothelin R

- Atrasentan
- ZD4054

Bifosfoniany

- Zoledronian
- Klodronian
- Ibandronat

Rola leków przeciwbólowych

- **Zmniejszenie bólu**
- **Poprawa mobilności**
- **Poprawa jakości życia**

Dobór leków

- Zgodny z natężeniem i mechanizmem bólu
  - Skala VAS
  - Ból tła vs ból przebijający
  - Ból nocyceptywny vs neuropatyczny
  - Dynamiczny aspekt monitorowania leczenia
- Unikanie NSAID's
- Szczególna rola tramadolu
- Przełamanie oporu przed lekami opioidowymi

Fentanyl 12,5 mcg/h

Celowość wprowadzenia nowej dawki fentanylu – 12,5 mcg/h

- **Łagodny początek terapii opioidowej**
- **Indywidualizacja, optymalizacja leczenia**
- **Możliwość precyzyjnego doboru dawki**
- **Minimalizacja wystąpienia działań niepożądanych**
- **Bezpieczna terapia osób starszych i wyniszczonych**

Effentora

- **Tabletki podpoliczkowe z fentanylem (100, 200, 400, 600, 800 mikrogramów)**
- **Przerywanie bólu przebijającego**
  - **Działanie już po kilkunastu minutach**
- **Idealny profil toksyczności**
- **Dobra tolerancja**

Morfina i jej pochodne

- Morfina o przedłużonym uwalnianiu
- Morfina o szybkim uwalnianiu (np. Sevredol)
- System przezskórny Transtec
- „Motylek”

Osteonekroza

(miejscowe zapalenie z osteomyelitem)

- **Prawdopodobna przyczyna osteonekrozy to hamowanie fizjologicznej przebudowy kości**

(„zamrażanie kości” pod wpływem wysokiego stężenia bifosfonianu, utrzymującego się od kilku miesięcy do kilku lat !)

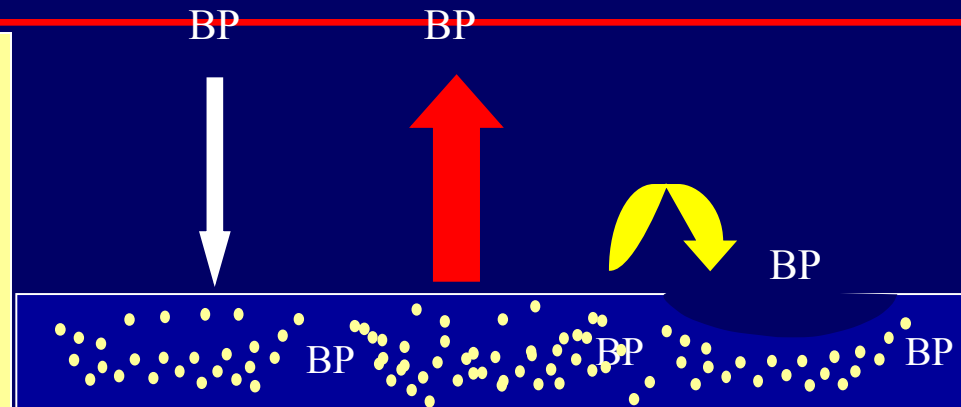

Osteonekroza szczęki po stosowaniu bisfosfonianów

Wychwyt i odłączanie bisfosfonianów od powierzchni kości

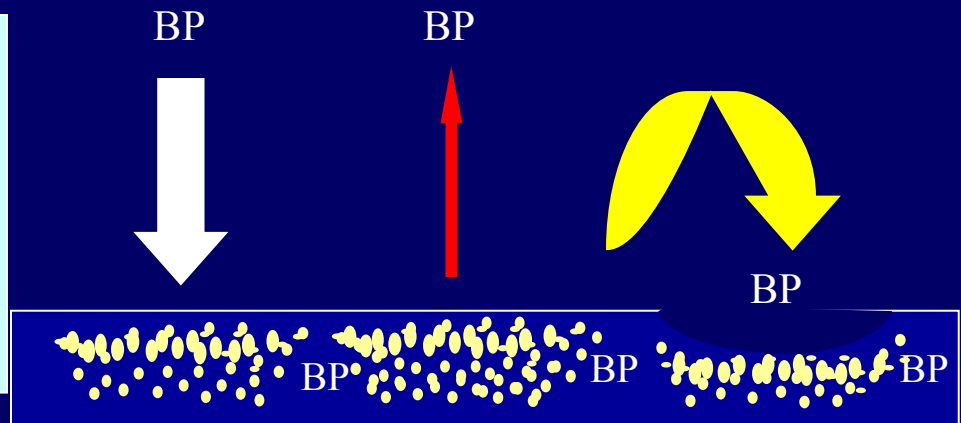
Bisfosfoniany o niskim powinowactwie
(np. klodronian , Bonefos)

- Niewielki wychwyt zwrotny
- Znaczna desorpcja
- Niewielka ponowna adhezja
- Większa dyfuzja w tk. kostnej

Bisfosfoniany o wysokim powinowactwie
Zoledronian, pamidronian, aledronian

- Znaczny wychwyt zwrotny
- Niska desorpcja
- Znaczna ponowna adhezja
- Mniejsza dyfuzja w tk. kostnej

- W sytuacjach medycznych mleko nie wystarcza
- Bifosfoniany opóźniają czas do pierwszego i każdego następnego SRE
- Nowe badania – nowe punkty końcowe
- QoL
- Nowe powikłania ?
- Potrzeba skuteczniejszych rozwiązań, zwłaszcza „profilaktycznych”

